

Laub, Ferdinand, houslista a skladatel, narozen 19. 1. 1832, Praha, zemřel 17. 3. 1875, Gries (Itálie)

Ferdinand Laub, syn hudebníka a opisovače **noc** Erasma Lauba, se hudbě věnoval od útlého dětství a záhy získal pověst zázračného dítěte. Zpočátku choďoval hrát s otcem po hostincích, koncertně poprvé vystoupil v šesti letech na soukromé akademii, jejíž program malý Laub zakončil *Bériotovými variacemi E dur*. Od roku 1841 podnikal s otcem koncertní cesty po Čechách a Moravě a všude budil obdiv.

V roce 1842 ho otec představil na samostatném koncertě ve Stavovském divadle, kde byl přítomný i **řiditel** orchestru Stavovského divadla Mořic Mildner, houslista a pozdější učitel na Pražské konzervatoři. Mildner nabídl, že bude bezplatně nadějného houslistu učit a roku 1843 ho přivedl na konzervatoř. Koncertoval i během studia, např. roku 1845 na výročním koncertu konzervatoře zahrál Ernstovu *Koncertní polonézu op. 17* za přítomnosti autora. Laub se později stal největším šifitelem Ernstových skladeb a Ernst mu věnoval jednu ze svých nejobtížnějších etud. Roku 1846 Prahu navštívil Hector Berlioz, po koncertě absolventů konzervatoře, kde Laub hrál, Ferdinanda Berlioz představil Ferenci Lisztovi. Tentýž rok Ferdinand absolvoval na konzervatoři jako sólista, člen orchestru a skladatel.

Roku 1846 se také rozhodlo o jeho odjezdu do Vídně, kde měl začít dráhu koncertujícího virtuosa. S Prahou se rozloučil několika koncerty a získal mnoho doporučujících dopisů. Od protektora pražské konzervatoře arcivévodý Štěpány Habsburského dostal housle vyrobené italským mistrem Amatim.

Po počátečním poměrně chladným přijetím prorazil i ve Vídni a zahájil roku 1847 koncertní vystoupení po Německu. V každém městě, kde vystupoval, se setkal s obdivem a nadšením. Roku 1848 se plánované koncerty v několika dalších německých městech, Bruselu a Paříži neuskutečnily kvůli pařížské únorové revoluci. Vrátil se do Vídně, kde se dál vzdělával u kontrapunktisty a varhaníka Šimona Sechtra. Výsledkem tohoto studia se stala první věta *Houslového koncertu a-moll*. Ve Vídni pak přijal místo sólisty v orchestru divadla Na Vídeňce.

Roku 1850 přišla nabídka na koncertování na světové výstavě v Londýně konaná 1851, kde byl označen za nejlepšího světového houslistu. Zvěsti o tomto umělci se rychle rozšířily a hlavní města a královské dvory se snažily jej získat k sobě. Roku 1851 vlastenecky smýšlející Laub vystoupil v Chrudimi, kde se od posluchačů snažil získat peníze na stavbu Národního divadla. Do Čech se ostatně vracel velmi často a byl vždy přijímán s nadšením. Začal v té době působit v českém komorním smyčcovém kvartetu.

Roku 1853 Laub přijal po Joachimovi, který odešel, místo koncertního mistra velkovévodské dvorní kapely ve Výmaru vedené Lisztem. Odsud roku 1855 přešel do Berlína, kde se stal profesorem na tamní konzervatoři. Roku 1856 byl jmenován do funkce prvního královského koncertního mistra dvorní opery. V Berlíně se dále věnoval komorní hudbě.

Roku 1858 koncertoval v Čechách a Dánsku, v Berlíně pořádal večery klavírní komorní hudby a poprvé se vypravil do Ruska. V Petrohradě vyvolal nadšení publika a kritiky jako sólista i jako hráč v kvartetu. Od ostatních houslových virtuosů se lišil především výběrem skladeb. Před efektními ale prázdnými díly dával přednost obsahově propracovanějším, proto zařazoval například Beethovenovy koncerty či Bachovy skladby.

Léta 1859–65 lze považovat za vrchol Laubovy koncertní kariéry. Hrál v Německu, Belgii, Holandsku, Rusku, Anglii, Norsku, Švédsku, Francii a Rakousko-Uhersku, při koncertech ho nejčastěji doprovázel Alfred Jaëll, dvorní pianista hannoverského krále. V Berlíně spoluúčinkoval na koncertech klavíristy Alexandra Dreyschocka, o jeho návštěvě v Göteborgu píše ve svém deníku zde právě pobývajícím Bedřich Smetana, který na jednom Laubově koncertu také vystoupil. Roku 1861 si Laub koupil housle z dílny Antonia Stradivaria. S těmi pravděpodobně odehrál koncert v Berlíně a Hannoveru, kam byl pozván na přání svého rivala Josefa Joachima. Jako oddaný vlastenec vystoupil na žádost Hlaholu na slavnostním koncertě k prvnímu sjezdu československých pěveckých spolků roku 1862. Také byl pozván do Londýna na světovou výstavu k posouzení hudebních nástrojů zde vystavovaných. V Londýně odehrál několik koncertů, mj. společně s Joachimem na podporu těžce nemocného Ernsta.

Po odchodu z Berlína se Laub rozhodl vrátit do Vídně, jeho umění s několika málo výhradami chválí i tehdy nejvlivnější kritik Eduard Hanslick. Vyzdvihuje Laubovu energii a bravuru, naopak vyčítá menší míru niternosti. Mnoha Laubovými současníky však bývá oceňována právě cituplnost jeho hry. Ferdinand i ve Vídni pořádal komorní koncerty. Roku 1863 hrál v několika českých městech, společně se Smetanou vystupuje na prvním veřejném koncertu hudebního odboru Umělecké Besedy. Na konci tohoto roku byl na Lauba přenesen ze zemřelého Josefa Maysedera titul komorního virtuosa, udělený Maysederovi císařem. Po skončení vídeňských komorních soirée se Laub vydal roku 1864 na turné po Belgii, Německu, Holandsku a nakonec Čechách. Při pobytu v lázních se seznámil s Nikolajem Rubinšteinem, na jehož podnět odcestoval do Moskvy.

Roku 1865 byl Laub uveden do moskevského Uměleckého kroužku a měl zde několik koncertů, jejichž úspěch byl ohromný. Bylo mu nabídnuto místo profesora na nově zakládané konzervatoři a už při odjezdu z Ruska byl téměř rozhodnutý o svém návratu.

V lednu roku 1866 se s Vídní rozloučil sólovým koncertem a odcestoval nejprve do Petrohradu, kde upevnil své přátelství s Antonínem Rubinsteinem a dalšími velikány petrohradského hudebního života. V únoru odjel do Moskvy, nová konzervatoř byla slavnostně otevřena 1. září. Mezi Laubovy moskevské žáky patřili: Davydov, Villuan, Lojko, Barcewicz, Litvínov a Josif Josifovič Kotek.

V Moskvě také vykonával funkci prvního houslisty symfonického orchestru, se kterou bylo spojené zastupování dirigenta v případě potřeby, a stal se členem Ruské hudební společnosti v Moskvě. Dále se věnoval své oblíbené komorní hudbě, jeho soirée byla v Moskvě velmi oblíbená a žádaná. Roku 1867 vystoupil Laub na koncertě Hectora Berlioze, kde podal jeden ze svých vrcholných výkonů. Část léta strávil v lázních v Karlových Varech, koncertoval zde i v Mariánských Lázních.

Na konci roku 1868 vystoupil ve Vídni na několika komorních a sólových koncertech a jako vždy ho publikum s nadšením uvítalo. S kvartetem hrál i v Pešti, sólově pak ještě v Praze. Nabídky ostatních měst na koncertování odmítl.

Roku 1869 Laub přivedl do Moskvy nadaného českého houslistu Jana Hřímálého, kterého vzdělával v komorní i sólové hře a Hřímálý se o několik let později stal i Laubovým zetěm. V říjnu roku 1870 navrhl impresáριο Ullman Laubovi koncertní turné po evropských i amerických městech a nabídl mu za něj slušný kapitál. Koncerty měly být zčásti komorní a zčásti sólové, Laub turné však stejně jako mnoho jiných koncertů odmítl.

O činnosti Laubova kvarteta v letech 1870–72 se nedochovalo mnoho zpráv. Laub kromě kvartet vystoupil v řadě symfonických koncertů, na koncertech Ruské hudební společnosti a na svém výročním vystoupení. Mimo Moskvu koncerty spíše odmítal. Léto strávil s rodinou a chráněncem Hřímálým v českých Volovicích a chvíli pobyl s přáteli v Baden-Badenu.

V letech 1872–74 hraje na komorních večerech a orchestrálních koncertech a vystupuje v řadě evropských městech.

V létě 1874, které Laub strávil jako vždy v Čechách, naplno propukla jeho nemoc. Odjel na léčení do lázní Sedmihorek, kde vystoupil na koncertu lázeňských hostů-umělců. Kvůli zhoršujícímu se zdraví plánoval odjet do tyrolského Meranu, tam však nedošel a posledních několik měsíců svého života strávil v Griesu u Bolzana. Podle lékařů Laub trpěl chronickou plicní chorobou a chronickým zánětem jater, na které také zemřel. Laubovy povinnosti v Moskvě byly přeneseny na Hřímálého.

Pohřebního průvodu se zúčastnilo mnoho spolků (např. Hlahol, který zazpíval několik písní) a Laubovi přátelé, pohřbu se však neúčastnila pražská konzervatoř, zřejmě kvůli prorakouským názorům tehdejšího ředitele Josefa Krejčího, a širší obecnost.

Laubova smrt zapůsobila na celý hudební svět, obzvláště pak na jeho přátele v Rusku. Nad jeho smrtí zde naříkalo mnoho skladatelů, především Ferdinandův dlouholetý přítel Pjotr Iljič Čajkovskij. Laubově památce věnoval své *Kvarteto es-moll, op.30*. Ferdinand byl pohřben na Olšanském hřbitově, roku 1950 jeho ostatky přenesli na Vyšehradský hřbitov. Roku 1912 mu nechal Alois Kalvoda postavit pomník na Křivoklátě, ten byl později přenesen do Seminářské zahrady na Petříně.

Laub byl také plodný skladatel, bohužel se část jeho skladeb nedochovala. Za ztracený je pokládán i *Koncert pro housle a-moll*, jenž bývá považován za Laubovo největší dílo.

Z dětí, které měl se zpěvačkou Annou, se pak hudbě nejvíce věnoval syn Váša.

Dílo (výběr)

Smyčcový kvartet cis-moll.

Koncert pro housle s průvodem orchestru a-moll.

České písně pro jeden hlas s průvodem fortepiana, op. 2.

Elegie pro housle s průvodem klavíru, op. 3.

6 Morceaux Caractéristiques, pro housle s průvodem klavíru, op. 4.

Rondo scherzoso pro housle s průvodem orchestru nebo klavíru, op.6.

Grand duo brilliant sur des airs bohêmes pro housle a klavír.

Quatre Morceaux pro housle s průvodem klavíru, op.12.

Tři koncertní etudy pro sólové housle bez průvodu, op.13.

Trois Morceaux pour Alto (ou Violin ad libitum), op. 14.

Literatura

I. Lexika

ČSHS.

PHSN.

New Grove¹.

Riemann¹².

MGG².

II. Ostatní

Kalvoda, Alois: O českém houslistovi Ferdinandu Laubovi (Křivoklát 1912).

Nejedlý, Zdeněk: Bedřich Smetana III (Praha 1929, s. 159).

Ginsburg, Lev Solomonovič: Ferdinand Laub (Moskva 1951).

Šich, Bohuslav: Ferdinand Laub (Praha 1951).

Budiš, Ratibor: Slavní čeští houslisté (Praha 1966).

Žídek, František: Čeští houslisté tři století (Praha 1979).

Grochovskij, Vjačeslav: Čeští hudebníci na Rusi (Praha 2010).

Podpis? Místy příliš ukecané, celý text by měl být věcnější, důležité věci zase vynecháváte...